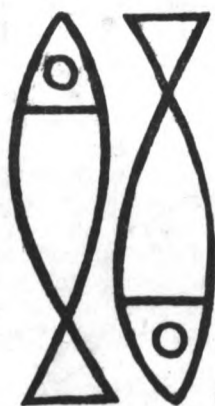

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

De Heiland van zondaren

Zij, die gezond zijn, hebben geen geneesheer nodig, maar zij, die ziek zijn.
Want Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondars.

(Matth. 9 : 12, 13b)

't Was niet veel zaaks, die mensen, met wie Jezus aan de maaltijd aanlag. Tollenaars en zondars. Het uitschot van het mensdom. Het schorremorrie.

Met zulke lui hield Jezus tafelgemeenschap. Zeg mij, wie uw vrienden zijn, en ik zal u zeggen, wie gij zijt, dachten de Farizeeën. Met die rabbi van Nazareth was 't ook niet veel zaaks.

Van die vissers uit Galilea zouden ze niet veel zeggen. Dat waren tenminste nog achtbare mensen. Maar Mattheüs, de tollenaar! En al z'n soortgenoten. Erger kon Jezus toch de fatsoenlijke en vrome mensen niet voor 't hoofd stoten.

Ruim honderd jaar later schreef Celsus, die felle bestrijder van het Christendom, spottend: Jezus van Nazareth heeft schurken als tollenaars tot Zijn discipelen gemaakt.

De Farizeeën zeiden tot Jezus' discipelen: Waarom eet uw meester met de tollenaars en zondars? Wat is dat voor een rabbi! Al hun begrippen van rechtvaardigheid, heiligheid en vroomheid wierp hij omver!

De Here Jezus had die vraag van de Farizeeën gehoord, en Hij diende hen van antwoord: Zij, die gezond zijn, hebben geen geneesheer nodig, maar zij, die ziek zijn.

Met dat woord heeft de Heiland ontmaskerd, wat voor herders des volks de Farizeeën waren. Als die tollenaars en zondars dan zo ziek waren — en Jezus ontkent dat niet! — dan hebben ze toch een dokter nodig.

Nu konden ze wéten, wat Jezus naar die mensen dreef. Hetzelfde, wat een dokter naar de zieken drijft.

Waarom deden de Farizeeën niets voor die zieken?

Omdat ze geen herders waren!

Als Jezus de scharen zag, was Hij met diepe ontferming over hen bewogen, omdat ze waren als schapen, die geen herder hadden.

De Farizeeën zagen toch ook die verloren schapen van het huis Israëls wel?

Ja, maar ze trokken de neus voor hen op. Ze dachten: verloren schapen! Daarom bemoeiden ze zich niet met hen. Daar zouden ze immers onrein door worden. Mensen, die zich niet hielden aan de voorschriften van de reinheid, die schuwden ze, om niet zelf onrein te worden.

Maar een dokter zoekt de zieken op. Hij schuwt ze nooit. Ook de besmettelijk-zieken mijdt hij niet. Hij neemt z'n voorzorgsmaatregelen tegen besmetting, maar hij gaat naar de zieken toe. Want hij wil ze genezen. Dat is zijn roeping. Daar is hij voor!

Snijdend scherp is dit woord van Jezus: Zij, die gezond zijn, hebben geen geneesheer nodig, maar zij, die ziek zijn. Want Hij zegt hiermee, dat de Farizeeën hun roeping niet vervulden jegens verloren zondars.

Ze vielen onder het oordeel van de HERE over de kwade herders, zoals we dat lezen in Ezechiël 34: De schapen weidt gij niet. Zwakke versterkt gij niet. Zieke geneest gij niet. Gewonde verbindt gij niet. Afgedwaalde brengt gij niet terug. Verlorene zoekt gij niet. Gij heerst over hen met hardheid en geweldenaarlijk.

* * *

Jezus Christus is de goede Herder. Kijk daarom zit Hij hier aan de maaltijd aan met deze mensen. Ziek zijn ze, maar Hij wil ze genezen. Afgedwaald zijn ze, maar Hij wil ze terugbrengen. Verloren zijn ze, maar Hij wil ze zoeken.

In Jezus blinkt Gods ontferming over zondaren uit. Over zulke zondaren als Mattheüs en zijn collega's.

Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondars.

Rechtvaardigen — dat waren de Farizeeën in eigen oog. Jezus zei van hen, dat ze van zichzelf vertrouwden, dat zij rechtvaardig waren en al de anderen verachtten. (Luk. 18 vers 9).

Die hebben Jezus niet nodig.

Aan zulke mensen kan Hij niets kwijt.

Want Hij is gekomen, om zondars te roepen. Daarom hield hij hier een maaltijd. Daarom zocht Hij gemeenschap met deze mensen.

Jezus Christus is de Heiland van zondaren!

Hoort u het?

Uw rechtvaardigheid kan u in de weg staan, om het door Jezus gepredikte heil aan te nemen, maar uw zonden nooit!

Want Hij is gekomen om uw zonden te verzoenen en om uw boze hart te reinigen door Zijn Geest.

Het bloed van Jezus, Gods Zoon, reinigt ons van alle zonde.

Mensen, die uit de wet leven, komen niet tot Jezus. Ze zoeken zichzelf te rechtvaardigen in godsdienst en vroomheid.

Hiervan heeft iemand eens gezegd: „Hoe rechtvaardiger, des te verdorvener, hoe vro-

mer, des te goddelozer. De godsdienstige zondars zijn de ergste en de meest verharde. De vrome mens is de grootste vijand van het kruis van Christus. Die zal het allermeeest verloren gaan. De mens, die zedelijk tot een wrak geslagen is, wil nog luisteren naar het Evangelie, maar wie in godsdienst en vroomheid zichzelf zoekt te rechtvaardigen, zou liever Christus wederom aan het kruis slaan dan door het kruis gerechtvaardigd worden“.

* * *

Misschien strijdt u, lezer, wel tegen een zonde, die altijd weer in uw leven terugkeert. Misschien wordt iemand wel gedrukt door de herinnering aan een zonde, die hem zo kwelt, die hij soms denkt, dat er geen vergeving voor hem is.

Hoort dan dit woord van uw Heiland: Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondars.

Jezus heeft nog nooit gezegd: Die man is een te groot zondaar dan dat Ik hem kan reinigen van de zonde. Die vrouw is een te erge zondares dan dat Ik haar zou kunnen redden.

Hij heeft de tollenaar Mattheüs geroepen tot Zijn discipelkring, opdat hij een onduidelzinnig bewijs zou zijn voor iedereen van Gods vergevende liefde in Christus.

Hij heeft de godslasteraar en kerkvervolger en geweldenaar Saulus van Tarsus ontferming bewezen, om in hem Zijn ganse lankmoedigheid te bewijzen tot een voorbeeld voor hen, die later op Hem zouden vertrouwen ten eeuwigen leven. En deze man was zo overweldigd door de genade van zijn Heiland, dat hij uitriep: Dit is een getrouw woord en alle aanneming waard, dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om zondaren te behouden, onder welke ik een eerste plaats inneem.

Dat is het wonder voor allen, die hun zonden belijden en alles verwachten van Gods barmhartigheid.

Jezus Christus komt in hun leven als de Geneesheer, Die hen gezond maakt. Want Hij vergeeft menigvuldig en Hij herschept ons hart tot een tempel van de Heilige Geest.

Hasselt

J. Waagmeester

Alle gelovigen vormen door de Heilige Geest het éne lichaam van Christus *)

Zoals men zich wellicht zal herinneren, heb ik enkele maanden geleden aangetoond dat volgens de Ned. Gel. Bel. alle gelovigen tot de kerk van onze Heer Jezus Christus behoren.

Zeker, ik zeg dat er maar weer bij, want je moet in deze bijzonder op je hoede zijn voor misverstand: deze waarheid is niet de enige omtrent de kerk en het lidmaatschap daarvan. Er zijn ook nog andere die eveneens moeten worden gekend en tot gelding gebracht bij het leven en handelen in de kerk. Maar de genoemde waarheid is er beslist ook één. En dan een die we altijd voor ogen moeten houden als we in de kerk bezig zijn.

Ik wil er nu op wijzen dat deze zelfde waarheid ook in de Catechismus beleden wordt. Ook daarin wordt duidelijk en nadrukkelijk geleerd dat alle gelovigen lid van de kerk van Christus zijn.

de boodschap van het Nieuwe Testament

Voor ik nu de Heidelbergse Catechismus aan het woord laat komen wil ik er eerst even op wijzen dat de kerk in het N. Testament graag en met nadruk **lichaam van Christus** wordt genoemd.

Wanneer ik dat doe vraag ik aandacht voor iets dat door de nieuwere studie van de prediking van het N. Testament omtrent de kerk

steeds duidelijker aan het licht is getreden. Het bleek daarbij namelijk dat in het N. Testament twee grote concepties voorkomen van de gemeente van Christus.

De eerste is deze dat de kerk is **het volk van God**. Deze visie op de kerk vindt men niet alleen in de brieven van Paulus maar in heel het Nieuwe Testament. De kerk is het volk van God dat Hij zich gedurende heel de geschiedenis verkiest en vergadert en dat na de Pinksterdag begiftigd werd met de Heilige Geest.

Maar behalve volk van God wordt de kerk, en dan speciaal door de apostel Paulus, ook **lichaam van Christus** genoemd. Met die term wijst deze apostel er op **hoe, op welke wijze** de gemeente als volk God bestaat. Haar bestaanswijze is namelijk die van een lichaam, een **corpus**. De kerk is derhalve een corporatieve eenheid. Ze heeft een corporatieve bestaanswijze. Ze vormt een corporatieve eenheid die in Christus haar hoofd, haar brandpunt, haar integratiepunt heeft. Christus is het hoofd van zijn lichaam. Dat wil zeggen: Hij regeert het. Uit Hem vloeien alle geestelijke krachten die in het lichaam en de leden ervan werkzaam zijn. Als Hoofd representeert Hij ook het lichaam.

In 1 Kor. 12 tekent Paulus op prachtige wijze dat corporatieve bestaan van de gemeente. Want gelijk het lichaam één is en vele leden heeft, zo schrijft hij in vers 12, en alle leden van het lichaam, hoe vele ook, één lichaam vormen, zo ook Christus! Want door één Geest zijn wij allen tot één lichaam gedoopt.

Dat wil zeggen: Christus met allen die in Hem geloven vormen samen één lichaam. Die gelovigen werden in dat lichaam ingelijfd door de doop. En doordat zij in dat lichaam werden ingelijfd kregen zij ook deel aan de Heilige Geest.

In vers 27 verzekert Paulus voorts dat de geadresseerden van zijn brief — en dat waren **alle** gelovigen van die dagen: Paulus schreef zijn brief namelijk aan de gemeente Gods te Korinthe, den geheiligden in Christus Jezus, den geroepenen met **allen** die **allerwege** de naam van onze Here Jezus Christus aanroepen! — samen het lichaam van Christus zijn en ieder voor zijn deel leden.

de leer van de Catechismus

Met de nieuwtestamentische notie dat de kerk het lichaam van Christus is gaan we nu naar onze Catechismus.

Daarin wordt namelijk met bijzondere nadruk gewezen op het lichaam van Christus en op de inlijving daarin. In wat de Catechismus daarover zegt horen we weer de resonans van de prediking van Calvijn. Er is geen theoloog die de gemeenschap met Christus, de mystieke unie met Hem, en zo het één-lichaam-met-de-Heiland-zijn zo sterk geaccentueerd en zo heerlijk beschreven heeft als Calvijn.

We noemen nu enkele uitspraken van de Catechismus waarin over die inlijving in Christus, die inlijving in zijn lichaam, gesproken wordt.

In Zondag 7 horen we dat alleen zij zalig worden die door een waar geloof Christus zijn „ingelijfd” en al zijn weldaden aannemen.

Met deze woorden wijst de Catechismus er nadrukkelijk op dat de zaligheid onlosmakelijk verbonden is aan het ingelijfd, het ingelichaamd-zijn in Christus. Dat wil zeggen: aan het lid zijn van het lichaam van Christus, het lid zijn van zijn kerk. Een lid-van-Christus-lichaam-zijn dat tot stand komt door het geloof.

In deze woorden wordt dus gezegd: ge wordt alléén zalig door lid van Christus' lichaam te worden, lid van zijn gemeente. Deze regel geldt volstrekt. Daar is geen uitzondering op. Maar tegelijk wordt zo ook gezegd dat ieder die zalig wordt metterdaad ook lid van Christus' lichaam en dus van zijn kerk is. En dat hij dat werd toen hij ging geloven.

Vanuit een andere gezichtshoek wordt dit-zelfde gezegd in Zondag 12. Daarin wordt de bekende vraag gesteld: **Waarom wordt gij een christen genaamd?**

Het gaat in deze vraag over het wezenlijke, het beslissende van het christen-zijn, over dat op grond waarvan men uiteindelijk waar-

lijk christen is. Welnu, in verband daarmee wordt dan gezegd dat men een christen is wanneer men door het geloof een lidmaat van Christus en alzo zijner zalving deelachtig is. Christen-zijn is dus kort en goed: in Christus ingelijfd zijn, lid van Christus' lichaam, lid van zijn kerk zijn. Alleen wie in Christus' lichaam is ingelijfd en zo lid van zijn kerk is is christen. Maar dan is het omgekeerd ook zo dat alle ware christenen lid zijn van Christus' kerk. Het een is niet los te maken van het ander.

Van bijzonder belang in verband met de kwestie die ons bezig houdt is wat de Catechismus zegt over de doop. De doop, zo horen we in Zondag 26, is het uitwendig waterbad, waarbij Christus heeft toegezegd dat ik zo zeker met zijn bloed en Geest van de onreinigheid mijner ziel, dat is: van mijn zonden, gewassen ben als ik uitwendig met het water gewassen ben. En dan wordt daarbij gezegd dat met het bloed van Christus gewassen zijn o.a. inhoudt het vernieuwd zijn door de Heilige Geest en het geheiligd zijn tot lidmaat van Christus.

Als dus iemand naar de instelling van Christus de doop ontvangt, of, anders gezegd: wettig gedoopt is, waar ook en door wie ook, dan heeft hij de toezegging, de belofte dat hij geheiligd is tot lidmaat van Christus' lichaam dat wil zeggen: tot lid van zijn kerk. Dat geldt voor **alle** wettig gedoopten. Ook van de gedoopte kinderen. Zij worden immers gedoopt, zo verzekert Zondag 27, omdat ze in Gods gemeente begrepen zijn. En ze worden door die doop als door het teken des Verbonds „der Christelijke Kerk ingelijfd”.

Dit-zelfde wordt tenslotte ook geleerd in de Zondag die rechtstreeks over de kerk handelt. Van de kerk wordt daarin gezegd dat de Zone Gods zich een gemeente vergadert, uitverkoren ten eeuwigden leven door zijn Geest en woord, in enigheid des waren geloofs. Kerklid worden geschiedt dus ook volgens Zondag 21 in de weg van het ware geloof. Dat geloof is de subjectieve voorwaarde voor het tot Christus' kerk behoren. We worden dus lid van de kerk door het geloof. Maar dan ook omgekeerd: wie waarlijk gelóóft is in het lichaam van Christus ingelijfd. Hij is lid van de kerk.

het getuigenis van Olevianus

Wat we in de Catechismus vonden wordt nu ondubbelzinnig bevestigd o.a. door het getuigenis van Olevianus.

We verkeren namelijk in de gelukkige situatie dat we een verklaring van de Catechismus bezitten van deze man, die zo nauw bij de opstelling en de invoering van de Heidelbergse Catechismus betrokken was²⁾. Daarom kunnen we precies zeggen wat de juiste betekenis en strekking is van wat in dit kerkboek wordt gezegd.

Nog veel beter dan dat ten opzichte van de Nederl. Geloofsbelijdenis het geval is. Bij de interpretatie daarvan moesten we immers gebruik maken van geschriften die vóór de opstelling daarvan geschreven werden. In een tijd waarin er nog geen sprake was van het maken van een geloofsbelijdenis. De verklaringen van de Catechismus verschenen uiteraard ná de vaststelling en invoering daarvan.

Het geschrift waaruit ik nu zal citeren heet in het Duits: **Vester Grund, das ist, die Artickel des alten, wahren, ungezweiffelten christlichen Glaubens**³⁾. Het verscheen reeds in hetzelfde jaar als waarin de Catechismus het licht zag, namelijk in 1563. Het is een pracht geschrift. Voluit reformatorisch. De biografie van Olevianus verzekert dat deze de betrouwbaarste, de eenvoudigste, de meest gezalfde en tegelijk ook de oudste uitlegger van de Catechismus is. En dat zijn boek wat betreft taal, innigheid, klaarheid en diepte van geloof in de volle zin van het woord de Heidelbergse in het groot is⁴⁾.

Wat Olevianus in dit boek als verklaring van Zondag 21 schrijft is prachtig.

Hij omschrijft allereerst wat „het kort begrip” is van het geloofsartikel over de heilige, algemene Kerk.

Dit artikel, zo lezen we, bevat „de vrucht en het heerlijk meesterstuk dat God met alles waarover in de voorgaande artikelen gehandeld is tot stand heeft gebracht. Name-

lijk, dat de Vader de Zoon uit barmhartigheid gezonden heeft; dat de Zoon alles wat in de voorafgaande artikelen van de apostolische geloofsbelijdenis vermeld wordt in gehoorzaamheid heeft volbracht; dat de Heilige Geest beloofd is en gegeven wordt. Bij dat alles ging het om dat meesterstuk dat God zich uit het ganse menselijk geslacht een nieuw volk, dat Hij te voren had uitverkoren, zou formeren door de verkondiging van zijn Woord en de stem van zijn Zoon en aan dit volk in veel overvloediger mate dan voorheen de schatten en de rijkdom van zijn genade zou meedelen tot prijs van zijn heerlijke genade (Ef. 1 : 6). En dan zo, dat dit meesterstuk van de nieuwe schepping, van de kerk, het eerste werkstuk van God, namelijk de eerste schepping van de mens in het paradijs, ver zou overtreffen (1 Kor. 15 : 44 — 49). En met dat volk wil God zich voor eeuwig verloten zodat zij nooit meer van Hem zullen afvallen (Jer. 32 : 40)”.

De woorden van de apostolische geloofsbelijdenis: ik geloof een heilige, algemene, christelijke kerk, betekenen daarom: „Ik geloof dat de Zone Gods zich uit het ganse menselijke geslacht dat in de macht van de zonden en de dood is, van Adam af tot aan het einde der wereld, een volk, dat Hij zich uit genade, zonder enige verdienste, tot het eeuwige leven heeft uitverkoren, vergadert. Een volk dat Hij door de prediking van zijn Woord en de kracht van zijn Geest nu in dit leven opwekt uit de eeuwige dood, door het geloof in Hem, zoals Hij zelf getuigt, Joh. 5 vers 25, vgl. Ef. 2.

Hij maakt ook een eeuwig verbond met dat volk en verlooft zich daarmee als met zijn bruid, opdat zij zijn lichaam zou zijn in een waar geloof door het getuigenis van het evangelie en het verbondsteken van de heilige doop. Hij belooft haar dat Hij haar zonden in eeuwigheid niet meer zal gedenken, Hos. 2 : 19, Jes. 54 : 8, Jer. 31 : 34, omdat Hij zichzelf voor haar heeft gegeven, en Hij haar dagelijks wil heiligen totdat Hij haar eindelijk naar lichaam en ziel en zonder smet heilig voor zich stellen en zij in eeuwigheid met Hem leven en regeren zal. Dit alles doet Hij uit genade, omdat Hij haar lief gehad heeft en zich voor haar heeft overgegeven (Ef. 5 : 25).

En ik geloof dat ook ik een lid van deze kerk of Gods volk ben en eeuwig zal blijven, omdat ik in Christus geloof en in zijn Naam gedoopt ben en mij vertroost met de belofte: wie gelooft en gedoopt is zal zalig worden. Ik geloof en ben gedoopt; daaruit volgt dat ik zalig zal worden. Dat en niets anders, want zo heeft Christus het beloofd”.

Dit is de prachtige, echt reformatorische omschrijving welke Olevianus van de kerk geeft.

Ik wil op een paar momenten daarvan nog even wijzen.

1. Olevianus ziet al het werk dat God in Jezus Christus door de Geest na de zondeval verricht uitlopen op de constituering van de kerk. De kerk is het doel en de vrucht daarvan.

2. De kerk is Gods „meesterstuk”. Ze overtreft in heerlijkheid ver Gods eerste meesterstuk, namelijk de schepping van de mens.

3. De kerk is het nieuwe volk van God dat Hij heeft uitverkoren en dat Hij formeert door de verkondiging van zijn Woord en de kracht van zijn Geest.

4. Met de kerk als volk Gods sluit God zijn eeuwig verbond waarin Hij haar het volle heil belooft.

Wat zou het een zegen zijn geweest als het in het geloofsbewustzijn van de kerk was blijven leven dat de kerk **Gods volk** is.

Wat zouden veel moeilijke en onvruchtbare debatten over de kerk daardoor voorkomen zijn. Wie zou het b.v. ooit in zijn hoofd hebben gehaald te spreken over het onzichtbare volk van God ?

Nadat Olevianus de zo juist geciteerde algemene omschrijving van de kerk heeft gegeven gaat hij op een paar aspecten daarvan nog wat nader in.

Hij bespreekt dan eerst de vraag waarom er in de confessie staat: ik geloof een kerk en niet ik geloof in een kerk. Met het woordje in wordt, aldus Olevianus, de Schepper van de schepselen onderscheiden. Van geloven in mag alleen sprake zijn in de relatie van God.

Maar de kerk is een schepsel. Daarom mag van een geloven in de kerk nooit sprake zijn. Zo iets is afgoderij. Daarna omschrijft Olevianus de heiligheid van de kerk. En tenslotte stelt hij de vraag: Waarom noemt gij haar een algemene kerk? En op deze vraag geeft hij dan dit antwoord. „Daarom, dat, evenals er slechts één hoofd der kerk is, namelijk Christus, zo ook alle gelovigen van Adam tot aan het einde der wereld toe, zijn leden zijn en één lichaam door de Heilige Geest: alle zijn ze door één Hoofd verlost, in één Hoofd ingelijfd en worden door één Hoofd onderhouden, door het geloof in Hem (1 Kor. 12 : 12).”

Wat Olevianus hier schrijft is duidelijk en voor geen tweërlei uitleg vatbaar. **Alle gelovigen zijn leden van de kerk en vormen door de Heilige Geest het éne lichaam van Christus.**

Wat we bij Olevianus vonden is derhalve weer de oude, reformatische, confessionele, Schriftuurlijke waarheid dat alle gelovigen leden van Christus' kerk zijn.

C.V.

1) Dit artikel was oorspronkelijk bestemd opgenomen te worden in de correspondentie met ds v. d. Born. Maar aangezien door omstandigheden daarin stagnatie is gekomen plaats ik het als zelfstandig artikel.

2) Het is door de jongste onderzoekingen komen vast te staan dat Olevianus niet met Ursinus in één adem als opsteller van de catechismus mag worden genoemd. Maar hij was wel lid van de commissie welke in de tweede helft van 1562 de eindredactie daarvan verzorgde. Zie: Walter Hollweg, *Neue Untersuchungen zur Geschichte und Lehre des Heidelberger Catechismus*, Neukirchen Vluyn; en: *Entstehung und Frühgeschichte des Katechismus* von J. F. G. Goeters in: Lothar Coenen, *Handbuch zum Heidelberger Katechismus*, Neukirchen-Vluyn, 1963.

3) De volledige titel van dit boekje luidt: **Vester Grund, das ist, die Artickel des alten, wahren, ungezweiffelten christlichen Glaubens: den Christen die in diesen gefährlichen, trübseligen zeiten einen gewissen trost aus Gottes Wort suchen, zu gutem erklärt und zugeschrieben**, Durch Casparum Olevianus, Diener des Worts Gottes. Het boekje bevat alleen een verklaring van Zondag 7 - 23 van de Catechismus. Het beleefde veel uitgaven en drukken. Nog in de vorige eeuw Ook in het Nederlands werd het meermalen uitgegeven. Het eerst in 1579. In mijn bezit is een uitgave uit 1778. Ze is een vertaling van W. V. N. „En nu op nieuws, ten nutte van Neerlands Kerk in 't licht gebracht, en met een Voorreden verrijkt door Gerard Zeylman, Predikant te Nieuweveen, Tweede Druk.”

Olevianus schreef over zijn boekje aan Bullinger d.d. 25 oktober 1563: Ego ... diffusiorem Catechismum habeo prae manibus, eadem methodo servata, quae est in minore. In eo statueram perspicue medullam praecipuum. Dogmatum tractare. Zie: *C. Olevianus und Z. Ursinus. Leben und ausgewählte Schriften. Nach handschriftlichen und gleichzeitigen Quellen* von Karl Sudhoff, Elberfeld, 1857.

4) Karl Sudhoff, a.w., S 394 v.

Kerkelijk Leven

* * Spelen met vuur

Ons is gebleken dat een enkeling de strijd over de novembegebeurtenissen ter generale synode en haar gevolgen moe begint te worden.

We kunnen dat verstaan.

En verzekeren onze lezers dat het schrijven over deze zaken bepaald vermoeiender is dan het lezen van hetgeen geschreven wordt. Niets zou ons liever zijn dan dit schrijven te staken en plaats te geven aan kopij die allang ligt te wachten. We zouden het uur zegenen waarop we zouden kunnen doen naar het woord van Cicero: „Cedant arma togae”, „Laten de wapenen wijken voor de toga”. Maar noch de onlust die een enkele vermoeide lezer bevangt, noch de lust om aan ander werk voorrang te verlenen mag ons weerhouden van het volbrengen van de roeping die ons door de nood is opgelegd. In een huis waar met vuur wordt gespeeld gaat men geen pianosonates spelen.

En er wordt met vuur gespeeld.

De particuliere synode van Noord Holland nam het mandaat harer afgevaardigden te-

rug. Of dat terecht of ten onrechte geschiedde kan in dit verband blijven rusten. Maar bepaald gevaarlijk wordt het indien hetgeen Noord-Holland deed aldus wordt geïnterpreteerd: de Noordhollandse kerken verbraken door de terugroeping van haar afgevaardigden het kerkverband en nu moet elke kerk kiezen tussen de Noordhollandse en de overige kerken.

Aldus schreef De Reformatie van 30 januari.

Dit nu is spelen met vuur.

En ronduit synodocratie.

De synode bestaat reeds niet meer.

Maar het kerkverband is er nog wel.

Een incidenteel terugroepen van afgevaardigden van een synode — terecht of ten onrechte — is wat anders dan de verwerping van de zusterkerken die in deze synode samen kwamen.

De synode is uiteengegaan.

Maar de kerken bleven.

Die zijn één.

In het geloof.

Die ontmoeten elkaar behalve in het doorgaand verkeer tussen de kerken op classicale „particulier-synodale samenkomsten en zo God ons tijd van leven geeft over drie jaar op een volgende generale synode.

Mogen door 's Heren goedheid, door de wijsheid der broederen, door vroed beleid der ambtsdragers dan de wonden genezen zijn, die deze synode achterliet.

Wij hebben niet te kiezen tussen Noord Holland en de overige kerken. Er is maar één keus: buigen voor de HEERE en zijn Gezalfde óf door de toorn des HEEREN tot een aanfluiting worden.

* * Oecumenisch

*

„Onze pers zorgt er al gedurig voor, dat de Synode van Assen 1926 als een hoogst oecumenische synode gedoodverfd staat: voormannen van de Synode der jaren '40, die Schilder veroordeelde, en kerkelijke machthebbers die toen in stad en ommelanden van Groningen tallozen hebben geschorst naar aanleiding van de Schilder-kwestie, zijn vandaag prominent-oecumenisch-gezinden en „oecumenische” voortrekkers in ons midden. Zij vergeten hun verleden maar liever. Niet vanwege hun katholiceitsbesef maar vanwege hun oecumenisch besef. Die toen bij wijze van spreken een mug uit-zogen slokken nu met plezier een olifant op. Breed oecumenisch”.

Dat vloeide niet uit de pen van een lid ener vrijgemaakte kerk. Aldus schreef prof. dr. S. U. Zuidema in zijn boekje „Op de tweekop” — De Gereformeerde Kerken en de Wereldraad van kerken; verschenen bij Wever-Franeker.

Een boekje dat in eigen kring, in het Gereformeerd Weekblad, scherpe bestrijding vindt van de kant van prof. dr. Herman Ridderbos.

Over de zelfde materie schrijft in dezelfde geest als Zuidema ook prof. dr. K. Dijk in een geschrift: *Koerswijziging in onze kerken*.

We vestigen de aandacht op deze geschriften niet omdat we anti-synodalistisch vuur willen stoken, maar omdat de zaak ook voor ons blijvende betekenis heeft.

* * Critische vraag

*

Zuidema wijst deze oecumenische organisatie af. Helaas laat hij DE kritische vraag, als we een beetje ondeugend mogen zijn: de „hamvraag” liggen: wáár ligt de bijbelse grondslag voor enige wereldorganisatie van de kerk? De wereldbetekenis van de kerk ligt, naar het ons voorkomt, daarin dat Christus zijn kerk verspreid en verstrooid heeft over de gehele wereld en dat de gemeente aan wat plaats God haar ook gesteld heeft, het geloof bewaart dat aan de heiligen is

overgeleverd en zo in haar eigen omgeving een lichtend licht en een zoutend zout is. Is ze dat niet omdat zij 't geloof verlaat, dan is er geen zalf meer aan te strijken. Ook niet door organisatie. Deze bergt veeleer het gevaar in zich dat het bederf via de organisatorische kaders ook de gezonde plaatsen aantast.

G. Visee

TE BERDE

Er heeft een opinieonderzoek plaats gevonden over de waardering van het parlement onder het nederlandse volk. De resultaten zijn bedroevend, zij het niet verrassend.

52% van de ondervraagden was negatief ingesteld tegenover de volksvertegenwoordiging. Daarbij komt nog dat 26% er geen mening over had. Er blijft dus maar 22% over, dat ronduit positief staat tegenover dit democratisch goed.

Het is wel noodzakelijk de waarde van opiniepeilingen niet te hoog aan te slaan. Het zijn schriftelijk gefixeerde vragen, die gesteld worden. Meestal moet men die vragen met „ja” of „neen” beantwoorden. Een meer genuanceerd antwoord is soms wel op zijn plaats. Maar daartoe krijgt men geen gelegenheid. En als men de vragen niet met „ja” of „neen” wil beantwoorden, dan wordt men meestal ingedeeld bij hen die geen mening hebben.

Er zal dus echt wel wat te dingen zijn op het resultaat.

Maar ook als men dit in rekening brengt is de uitslag toch ontstellend. Men zou immers mogen verwachten dat in een land dat zó zeer te lijden heeft gehad van ondemocratische onderdrukking in de oorlog, het muurvast zou staan dat aan de democratische instellingen niet getornd mag worden en dat men dankbaar zou zijn voor het feit dat men een parlement heeft. Zelf gekozen.

Toch is dat kennelijk niet het geval. En ik noemde het resultaat niet verrassend. Want hij die lette op de opinie van de doorsnee-nederlander had deze tendenzen al lang ontdekt.

Het parlement is er zelf niet onschuldig aan. Grote debatten ontbreken veelal. Dat is niet helemaal de schuld van de parlementariërs. Voor een deel ligt het ook aan de omstandigheden.

Nu Nederland geen rol van betekenis meer speelt in de internationale politiek, na het verlies van Nieuw Guinea, zijn er niet veel grote problemen meer die ons bezig houden. Of we nu een regering hebben met de P.v.d.A. of zonder, de doorsnee-nederlander merkt in zijn dagelijks leven weinig verschil. Dat er geen grote politieke problemen meer zijn die spreken tot de verbeelding van héél het volk is niet de schuld van de leden van het parlement. Wél is het de schuld van het parlement dat dat wat er nog overblijft — en dat is nog heel wat — ook niet uit de verf komt. Te veel afspraken worden gemaakt bij de kabinetsformaties. Daardoor komen de controversiële problemen niet voldoende naar voren, bedolven onder de compromissen, noodzakelijk om tot een kabinetsformatie te komen. Men kan geen interesse verwachten in debatten als de resultaten toch van te voren vast staan.

Men voelt zich niet vertegenwoordigd door de kamerleden. Wie spreekt er ooit een kamerlid? De meeste nederlanders nooit. Welk kamerlid komt er op voor lokale belangen? Een nieuwe invoering van een zeker districtenstelsel is hoogst gewenst. Het stelsel heeft nadelen. Dat is zeker waar. Maar dit stelsel heeft meer nadelen. Als de doorsnee-burger wat heeft moet hij weten welke man onder de parlementsleden gekozen is voor de behartiging van zijn belangen. Zo'n kamerlid moet het district kennen. Men moet hem kunnen opbellen. Hij moet bereikbaar zijn.

De leidende politici schieten te kort in het formuleren van idealen. Men kan nu eenmaal niet verwachten dat een kiezer enthousiast zal wezen voor een schimmig Europa, waarvan niemand weet hoe het er uit zal zien. De leidende politici van de A.R.P. en C.H.U. schieten te kort in het formuleren van de idealen van een christelijke politiek. Het ideaal van het G.P.V. is te zeer utopistisch dat het zou kunnen spreken tot de verbeelding van een grote groep.

Alles bij elkaar doen alle partijen er verstandig aan zich helder te realiseren dat niemand gebaat is bij het ontstaan en doorzetten van een anti-democratische gedachtenwereld onder ons volk.

A.

Hoe vinden wij elkaar?

Dezer dagen mocht ik, tijdens een kort verblijf in Adelboden (Zw.) een predikant beluisteren, die de gemeenteleden ervoor waarschuwde elkaar niet los te laten, ook al merkte men ernstige zonden bij de andere brs. en zrs. op. Deze predikant wees er met name op, dat men een medebr., die zich aan drankmisbruik schuldig maakte, of een ander, die antimilitarist was, niet mocht loslaten.

Hij werd voor een vrijgemaakt kerklid zelfs zeer actueel, toen hij zeide, dat men door twistgesprekken over het leven na de dood niet uit elkaar mocht groeien en dat men zelfs in debatten over het geïnspireerd zijn van de Bijbelschrijvers elkaar moest vasthouden.

Weer thuis gekomen las ik de reactie van ds. Zemel op mijn artikel in Opbouw van 15 januari j.l. De vraag kwam toen bij me op, of een voortzetting van deze discussie niet te zeer het gevaar met zich brengt, dat wij elkaar zouden loslaten.

Toch lijkt het me nodig op enkele van de opmerkingen van ds. Zemel nader in te gaan, al is het gewenst andere maar stilzwijgend te passeren.

Verscheidene van zijn opmerkingen zijn nl. alleen maar geschikt (ik hoop niet bedoeld) om te kwetsen.

Ds. Zemel meent, en niet ten onrechte, dat hij een **scherpshutter** is. Ik zal trachten niet met **scherp** op **hem** te schieten, zelfs al loop ik dan gevaar, dat ds. Zemel mijn antwoord weer ziet als een schieten met „losse flodders”.

Het zij zo. Wat zijn persoon betreft, is het ook als zodanig bedoeld. Ook zijn opmerkingen in het persoonlijke vlak laat ik maar buiten beschouwing, als niet geschikt voor discussie in de pers.

Het spijt me alleen voor hem, dat hij hierover minder juiste mededelingen doet. Indien gewenst wil ik dat gaarne met hem persoonlijk bespreken.

Wat nu de zaak zelf betreft, valt het me op, dat ds. Zemel juist op belangrijke zaken niet ingaat.

Zo lees ik geen woord over mijn opmerking, dat hij zonder commentaar een beschouwing van prof. Ridderbos overneemt, wetend, dat het niet waar is.

Hetzelfde geldt mijn opmerking, dat Ridderbos en Zemel het erover eens zijn, dat wij niet thuis behoren in de vrijgemaakte kerken. Wat zou ik zielsgraag daartegen een scherp protest van ds. Zemel gehoord hebben.

Des te opvallender is, dat ds. Zemel wel een scherp protest aantekent tegen mijn opmerking, dat de synode van Delfshaven handelde onder handgeklap van ds. Zemel.

Hij noemt dit een **pertinente onwaarheid**. Wanneer de situatie minder gespannen was zou hij de **eis** stellen dit terug te nemen. Nu **vraagt** hij slechts op dit punt deze onwaarheid ridderlijk terug te nemen.

Het verheugt me, dat ds. Zemel door de gespannen situatie ertoe gebracht is geen eis te stellen. Ik wenste wel, dat die situatie hem vaker tot matiging bracht.

Trouwens, het is ook om andere reden verstandig, dat ds. Zemel geen eis stelt. Hij heeft mijn artikel niet onberispelijk gelezen. Hij wil nl. van mij het bewijs horen, dat hij in geschrift of woord zijn dankbaarheid zou hebben uitgesproken over de schorsingswaardigheid van ds. v. d. Schaft en ds. v. d. Ziel.

Dat is door mij echter nergens gesteld. Ik lees de kerkbode te goed om te weten, dat juist op dit punt ds. Zemel geen rechtstreekse uitspraak heeft willen doen.

Al in september 1963 heb ik er op gewe-

zen, dat ds. Zemel, die over elke vermeende schending van kerkelijke accoorden zich zo scherp uitlaat, juist over hetgeen in Groningen t.a.v. ds. v. d. Ziel gebeurde in alle talen zweeg. Wel echter werd elke reactie tegen het schorsingsvonnis door hem scherp bekritiseerd. Iets dergelijks is ons ook uit de tijd van de vrijmaking niet onbekend. Scherp afgeven op de reactie van prof. K. Schilder, maar zwijgen over de onrechtvaardige handelingen van de synode.

Toen de schorsing van ds. v. d. Ziel ter synode werd behandeld, gebeurde weer hetzelfde. Elke reactie tegen het besluit van de synode werd door ds. Zemel fel aangevallen. Zelfs ging hij nog een stap verder door de kerkrechtelijke grondslag van het synodebesluit uitdrukkelijk te verdedigen. De enige voorzichtige kritiek, die hij liet horen was de vraag, of men bij een besluit over de schorsingswaardigheid met een stemmenverhouding van 14-13 wel voor het volk kon verschijnen. Daarover hebben we later echter niets meer gehoord.

Integendeel, vele artikelen, en bepaald geen malse, werden geschreven tegen de in gewetensnood geraakte synodeleden.

De kerkbode werd aldus gereorganiseerd, dat dr. Jongeling en ds. Visee geen redacteurs bleven.

Terwijl het besluit van de part. synode in een gebed tijdens een kerkdienst als een valstrik werd bestempeld, werd de zegen afgesmeekt over het besluit der gen. synode.

Zeï ik teveel, toen ik schreef over het handgeklap van ds. Zemel?

Ik wil niet alles uit het verleden ophalen, maar een enkele herinnering is toch wel nuttig.

Hoe was de reactie van ds. Zemel toen een van zijn collega's contact had met de synod. geref. pred. ds. O. Jager?

Was het geen binden aan menselijke overtuigingen, toen het lidmaatschap van de A.R.P. voor ds. Zemel reden was om te stellen, dat ik daarom geen Evangeliebelijder was?

Is de betiteling handgeklap zelfs niet wat zwak als men weet, dat ds. Zemel actief en naar ik meen uit volle overtuiging, heeft meegewerkt aan de noodlottige ontwikkeling, die zich thans in de kerken voltrekt?

Ter vermijding van misverstand, ik haal dit alleen op, om te laten zien, dat mijn klacht bepaald niet misplaatst was. Ik doe dat niet, omdat ik ds. Zemel zou willen loslaten.

Ds. Zemel maakt in zijn artikel nog een opmerking over het feit, dat ik een voorstander ben van samenspreking. Indertijd zou ik me hebben beijverd voor samenspreking, die tot hereniging zou leiden, maar ds. Zemel zou zich er altijd tegen verzet hebben, dat het zou worden: Broeder Meulink en prof. Ridderbos hebben elkaar **helemaal** gevonden.

Hoewel het grapje niet helemaal origineel is, zou ik het toch kunnen waarderen, wanneer er niet het gevaar in lag, dat men over mijn standpunt een verkeerd denkbeeld kreeg.

Het is juist, dat ik vanaf het begin tot nu toe een voorstander ben geweest van samenspreking. Hoewel ik daar nooit actie voor gevoerd heb. Dit laatste vooral, omdat naar mijn opvatting onze kerken daarvoor, en speciaal nu, te zeer verdeeld en verward zijn.

Alleen maar, ds. Zemel weet ook zeer goed, dat ik een voorstander ben van samenspreking om te trachten dwalenden terug te brengen en duidelijk te maken welke kerkelijke zonden er nog liggen, waardoor wij belet worden weer samen te wonen naar de eis des Heeren.

Ik citeer dit letterlijk uit het eerste artikel van mijn vader en mij uit Contact. Dit is mijn standpunt steeds geweest en dat is het nog.

Wanneer een dergelijke samenspreking resultaat zou hebben en wij elkaar weer zouden vinden (ook prof. Ridderbos) zou dat voor mij inderdaad oorzaak van grote vreugde en dankbaarheid zijn. Alleen maar, dan zouden de syn. geref. kerken de synodocratie moeten afzweren en terugkeren tot de beleving van de oude gereformeerde grondslag.

Zolang daarvan geen sprake is, kan voor mij van hereniging geen sprake zijn. Ds. Zemel is met dit standpunt toch zeer goed bekend?

Hij moet dan ook niet doen, alsof hij mij en anderen van hereniging met de synod. gereformeerden gered heeft. Ik vrees, dat juist zijn optreden vele vrijgemaakten de ogen heeft doen sluiten voor de situatie in de syn. geref. kerken en tot hereniging heeft gebracht. Terecht heeft prof. Ridderbos er eens op gewezen, en hierin ben ik het nu met hem eens, dat vele vrijgemaakten alleen maar uit wanhoop tenslotte zich bij de syn. geref. kerken gevoegd hebben.

Ik kan echter verklaren (en ds. Zemel weet dat toch wel?), dat ook de chaos in onze kerken mij geen stap dichterbij heeft gebracht bij de syn. geref. kerken.

Juist, omdat ik tegen hetgeen de synode van 1942 e.v. zulke ernstige bezwaren heb en ook tegen de ontwikkeling, die daarna plaats vond, is mijn zorg over de situatie in de vrijgemaakt geref. kerken zo groot.

De hiërarchie, het binden aan menselijke overtuigingen, het schenden van de K.O., het eenrichtingsverkeer, dat alles maakt ons kerkelijk leven steeds meer tot een chaos.

Tenslotte, voor enkele maanden stelde ik aan prof. Kamphuis een vraag, die door ds. Visee in wat andere bewoordingen ook gesteld werd, nl. of er in de Gereformeerde kerken een volwaardige plaats is voor allen, die de verschijning van de Heere Jezus Christus in onverderfelijkheid liefhebben.

Prof. Kamphuis heeft op deze vraag geen antwoord gegeven.

Dat is erg jammer, want het is **de cardinale vraag**, waar thans alles om draait.

Het is de beslissende vraag voor onze kerken!

Misschien wil ds. Zemel hier een antwoord op geven.

Ds. Zemel moet mij maar excuseren, dat het weer „losse flodders” geworden zijn.

Ik ben nu eenmaal geen scherpshutter. Ik ben zelfs niet de „wereldse advocaat”, waar ds. Zemel zich op beroept, maar gewoon „een partijmannelijke in de kerk”. Ik vraag alleen maar voor mezelf en duizenden anderen een volwaardige plaats in de gereformeerde kerken.

Meer niet.

Maar ook niet minder.

Ik heb geen zwaar geschut ter beschikking.

Ik kan mij voor de kerk van Enschede niet verweren, wanneer ds. Zemel de kerkbode gebruikt om met „scherp” op mij te schieten. Ik blijf alleen maar bidden en hopen, dat we als vrijgemaakten niet uit elkaar gejaagd worden.

Misschien vindt ds. Zemel dit weer „vrome woorden”, die hem in Opbouw steeds zo ergeren. Dat spijt me dan voor hem.

Wanneer het gevreesde toch gebeurt, en wij als vrijgemaakten verstrooid mochten raken, wat God genadig moge verhoeden, dan hoop ik nog geen scherpshutter te worden.

Ik blijf echter hopen, dat ds. Zemel en ik, neen, dat alle vrijgemaakten elkaar zullen zoeken en vinden.

Daarom alleen dit antwoord aan ds. Zemel.

J. Meulink

Op bezoek bij de kerk der Waldenzen

XXI

De glorieuze wederkeer II

Wanneer wij nu deze glorieuze wederkeer der Waldenzen gaan beschrijven, kan gebruik worden gemaakt van de beschrijving van Henri Arnaud zelf, de leider der Waldenzen op deze tocht. Zijnerzijds maakte hij daarbij gebruik van de notities van drie zijner vrienden: Kapitein P. Robert, luitenant Francesco Huc en de theologisch student Paolo Reinandin.

Alles betreffende de tocht was zoveel mogelijk geheim gehouden. In alle stilte verzamelden zich in de nacht tussen 25 en 26 augustus 1689 een duizendtal Waldenzer ballingen op het strand van Promentoux, een eenzame door bos omrande plaats, in de buurt van Nyon gelegen, op de noordelijke oever van het meer van Genève. Er waren er wel meer verwacht, maar niet allen slaagden erin, het afgesproken punt te bereiken.

Bij het passeren van Katholieke Kantons werden er gevangen genomen, onder hen zelfs kapitein Bourgeois van Neuchâtel, de aangewezen commandant van de troep. In zijn plaats koos men met meerderheid van stemmen een zekere kapitein Turel, een ervaren soldaat. Hij voldeed evenwel niet al te best, zodat Arnaud als een soort gedelegeerde de leiding van de tocht kreeg. Nadat een 800 man waren overgezet met een vijftien-tal boten, kregen de schippers van enige boten opdracht de achtergebleven 200 man te gaan ophalen. Ze hadden reeds betaling ontvangen, maar voldeden niet aan hun opdracht, waarschijnlijk bevreesd voor de gevolgen. Zo bleven die 200 man achter, die door de Zwitsers gearresteerd werden, en werd het aantal der repatriërenden nog weer minder. In totaal waren te Yvoire, waar men op de Savoïse oever aan land ging, een 900 man gereed voor de tocht. De meesten droegen een grijs of bruinachtig uniform, daaronder een pantser. Ze waren gewapend met sabels, pistolen en zware buksen met bajonet en hadden munitie en proviand bij zich voor 10 dagen. Iedere man had op die manier meer dan 50 kg. mee te dragen.

De soldaten hadden hun helmen voorzien van eikentakjes en oranjebandjes ter ere van hun beschermer en pleitbezorger, de Prins van Oranje. De officieren waren gekleed in een uniform met goud en zilver gegaloneerd, het hoofd getooid met een muts met veren.

Voordat de tocht werd begonnen, deed Arnaud allen neerknielen, waarbij hij van de God der legermachten de zegen afsmeekte over de onderneming.

De expeditie was verdeeld in 20 compagnieën onder commando van 20 kapiteins. Met Arnaud gingen nog 2 predikanten mee. Eén van hen werd evenwel door de Fransen gevangen genomen. De tocht was moeilijk en gevaarlijk. Zij ging door een gebied met een vijandige bevolking. Om die te ontwijken, moest hoog over de bergen getrokken worden door ijs en sneeuw. Het weer was bar slecht. Sneeuw met regen en mist wisselden elkaar af. Tot hun knieën in de sneeuw zwoegden ze eerst de Col de Bonhomme over op 7678 voet hoogte en de andere dag de Col d'Iseron op 9085 voet. Per dag legden zij op die manier 12 mijl af, een slopende tocht en dat zeven dagen lang. Soms werd er nauwelijks 3 van de 24 uur gerust. En ze wisten, dat aan het eind van de tocht een volkomen uitgeruste en toegeruste vijand hen opwachtte. Op de achtste dag, na onnoemelijke ontberingen en gevaren doorstaan te hebben, kwamen de uitgeputte Waldenzen voor het eerst in contact met het Franse leger op de brug van Salbertrand. Er lag een bezetting van 2500 man. Enige detachementen van de Fransen hadden inmiddels de Waldenzen on-

gehinderd laten passeren om hen straks in de rug te kunnen aanvallen. De Franse bevelhebber had ook nog om meer troepen uit Piverolo gevraagd. Hij achtte zich zeker van de overwinning en rekende erop, de Waldenzen als geknevelde gevangenen straks te kunnen inrekenen. Het was al donker geworden. De Waldenzen telden 36 wachtvuren op de andere oever van de Dora Ripana. De dappere Waldenzen waren zich van de dodelijke ernst van de situatie bewust. Het werd overwinnen of sterven. Aarzelend kenden ze niet. Ze vonden korte tijd voor gebed. En daarna werd het bevel tot de aanval gegeven. Toen het eerste salvo kwam, vielen de kogels over hen heen. De Waldenzen in het donker hadden evenwel het voordeel, dat zij de vijand, verlicht door de wachtvuren, nauwkeurig op de korrel konden nemen en met drie salvo's met dodelijk effect, brachten zij de vijand een gevoelig verlies toe. De vijand kwam nu evenwel ook in de rug der Waldenzen opdringen. Fel vielen de Waldenzen op de brug aan. Het werd een gevecht van man tegen man. Tweemaal werden ze teruggeslagen, maar de derde maal deinsde de vijand af. Onder de kreet: „Voorwaarts, de brug is ons” drongen de Waldenzen onweerstaanbaar op en vervolgens werd het voor de Fransen een „sauve qui peut”, een wilde vlucht.

Het wachtwoord der Waldenzen „Angrogna”, slecht uitgesproken, klonk de Fransen in de oren als van de hunnen afkomstig. Daardoor raakten enige honderden in het donker onder de Waldenzen verdwaald. Tweehonderd van hen betaalden ervoor met hun leven. Twee uren had de strijd geduurd. Ongeveer zeshonderd doden liet de vijand achter. De Waldenzen hadden een twintigtal doden en gewonden. In totaal misten ze een honderdtal der hunnen, de meesten uitgeput langs de weg neergevallen en in handen van de vijand geraakt. Tijd om uit te rusten van de nameloze vermoeienissen gunden zij zich evenwel niet. Met inspanning van de laatste krachten verzamelden zij zich om de tocht nog diezelfde nacht voort te zetten tot aan de morgen. Bijna drie dagen en nachten aan een stuk door was de tocht gegaan met aan het eind deze dodelijk zware strijd.

Wilde men evenwel de vijand de kans benemen, zich te herstellen en opnieuw tot de aanval over te gaan, dan moest de berg, die zij voor zich hadden, de hoogte van de Côteplane, worden overgetrokken, voordat zij zich enigermate veilig konden voelen. Een tachtigtal mannen viel de tocht te zwaar. Zij maakten halt, vielen uitgeput neer en vielen zo de Fransen later in handen.

Tegen de morgen keken de moede strijders neer in de Vallei van Chisone, hun geliefde vaderland, met op de achtergrond hun eigen bergen, een land, waarvan berg en dal getuigd van de moed en volharding tot de dood

toe van hen, die door Gods genade volhardden bij het Woord Gods en daarbij alleen en dat in eeuwenlange strijd. Zou er nimmer een einde aan komen?

Terwijl de regen aldoor maar neergutste, gingen ze toch des morgens weer met goede moed op pad. Hun aantal was inmiddels tot een zeshonderd man geslonken van de 900 man, die de tocht waren begonnen. De eerste heuvel, die zij tegen kwamen, was bezet door 800 soldaten van de hertog van Savoye. Deze trokken zich na enige gevechtshandelingen evenwel vrij spoedig terug.

Na tien dagen mochten zij eindelijk voor het eerst na veel ellende en ontberingen, na de Col du Pis te zijn overgetrokken, uitrusten in Balziglia, het hoogst gelegen dorp van de vallei San Martino. De daarop volgende dag kwamen ze in Prali aan. Nu waren ze in het centrum van hun zo geliefde valleien. Het leek hun een droom te zijn. Na drie jaren van omzwervingen in ballingschap zagen ze hun vaderland weer terug. Hun kerk, 130 jaar geleden gebouwd, was nog ongeschonden. Alleen de beelden, waarmee de kerk was opgesmukt, stonden in de weg. Die werden dan ook prompt verwijderd. En toen begon hun eigen eerste kerkdienst met de preek van hun leraar en veldheer Henri Arnaud.

De tekst was Psalm 124 : 8: Onze hulp is in de naam des Heren, die hemel en aarde gemaakt heeft. Welk een hulp van welk een Here!

Twee dagen later waren ze weer in gevecht met twee compagnieën van het leger van Piemont, die ze versloegen om vervolgens tot Bobbio Pellice door te dringen.

Op zondag 1 september hielden ze een hagepreek niet ver van Bobbio Pellice in een prachtig bos met kastanjebomen. Daar preekte eerst dominee Montroux, de andere van de twee predikanten van het legertje der Waldenzen, over Lukas 16 : 16: De wet en de profeten gaan tot Johannes, sinds die tijd wordt het Evangelie gepredikt van het Koninkrijk Gods en ieder dringt zich erin.

Aan het eind van de dienst las de andere predikant, Henri Arnaud, met luide stem een eedsformule, waarbij allen trouw zwoeren tot in de dood. God had hen teruggebracht in hun vaderland om Zijn banier er weer op te richten. Zij zouden als één man verenigd blijven om dit grote werk voort te zetten, zelfs al zouden zij tot twee of drie man worden gedecimeerd, totdat het werk der wederkeer zou zijn volbracht en zoveel als doenlijk was, hun verspreide broeders zouden zijn bevrijd van onder het slaafse juk.

Deze eed was nodig. In het verleden hadden de Waldenzen ook van veel tweedracht te lijden gehad, die hun kracht had gebroken. In de komende tijd zouden zij maar al te zeer gedwongen worden, deze eed met hun leven te bezegelen.

P. Groen

Auteurs van vijf generaties

(Naar aanleiding van W. L. M. E. van Leeuwen: **Nederlandse auteurs van 5 generaties**, Grote Phoenix Pocket 104, prijs f 4,50.)

Een boek als het onderhavige voorziet stellig in een behoefte, daar het nog niet is voorgekomen dat de nederlandse letterkunde vanaf 1880 tot op de dag van vandaag in één goed gedocumenteerd werk werd behandeld. In zekere zin is het een uitbreiding van Van Leeuwen's „Drift en Bezinning”, waarvan de laatste druk al weer van 1951 dateerde. Wie een overzicht wil hebben van

het genoemde tijdperk, dat inmiddels vijftachtig jaren omspant, kan hier terecht. Zij die geleefd hebben met Rispens' geniale „Richtingen en Figuren in de Nederlandsche Letterkunde na '80” blijven het echter als een gemis voelen dat de leraar uit Deventer nimmer tot een herziene druk van zijn machtig exposé is gekomen.

Van Leeuwen legt in een Inleiding reenschap af van zijn werkwijze en doelstellingen. Blijkbaar heeft hij zijn knipselboek uitgetrokken en met een zekere trots vertelt hij een keuze te hebben gemaakt uit niet min-

der dan 1400 beschouwingen, in de loop van 40 jaar verschenen in courant en tijdschrift. Bij het indelen van genoemd tijdperk komt hij tot vijf generaties, te weten: „Tachtig”, De neo-romantiek, De oorlogsgeneratie, De verloren generatie en de Jongste na-oorlogse generatie.

Ik kan deze periodisering allerm minst gelukkig gesteld en duidelijk benaamd achten. Mede met het oog op de wijsgerige achtergronden waaruit de literaire stromingen ontspringen zou ik willen komen tot een indeling in zeven generaties. Hieronder een proeve van mijn eigen (indertijd in het Calvinistisch Jongelingsblad geïntroduceerde) indeling. Daarbij geef ik ook de auteursnamen en cursief zijn gedrukt de figuren die in het onderhavige boek van Van Leeuwen niet zijn behandeld:

Rationalisme:

- 1880: *Perk, Kloos, Van Eeden, Van Deyssel, Paap, Gorter, Verwey.*
 1895: *Van Schendel, Van der Leeuw, De Meester, H. Roland Holst, Van Oudshoorn, Van Moerkerken, Nescio, Bouwens, Leopold.*
 1910: *Gossaert, Van Eyck, A. Roland Holst, Bloem, Greshoff, Bordewijk, Coster, Maria Dermoût, Schmidt-Degener, Werumeus Buning.*

overgangperiode:

Henriëtte de Beaufort, Til Brugman, Nijhoff, *De Mérode, Van Eerbeek.*

Irrationalisme:

- 1920: *Marsman, Slauerhoff, Vestdijk, Ter Braak, Du Perron, Colnjon, Panhuyzen, Jacoba van Velde, Belcampo, Hendrik de Vries, Theun de Vries.*
 1935: *Den Brabander, Hoornik, Van Hat-tum, Aafjes, Vasalis, Achterberg, Lehmann.*
 1950: *Lodeizen, Schierbeek, Lucebert, Koolhaas, Brakman, Van het Reve, Polet, Mulisch, Vinkenoog.*
 1960: *Wolkers, Koopmans, Nootboom, Bijlsma, Cremer.*

We zullen het Van Leeuwen niet euvel duiden dat hij niet alle hier genoemde figuren behandelde (verschillende werden in zijdelingse betogen toch bij de hoofdzaak betrokken), maar het is m.i. zijn ergste fout dat hij de generatie van 1935 vrijwel geheel negeert. Alleen de door hem zeer bewonderde Achterberg kreeg een zeer lang artikel, vol ook met persoonlijke herinneringen. Eén daarvan is tekenend: (blz. 178, verhalend van een plotseling nachtelijk bezoek dat de dichter aan de criticus bracht) „Achterberg zei plotseling middenin de dwaasheden: „U vindt Roland Holst onze grootste dichter, is het niet?” En toen ik dat beaamde: „Maar ik ben toch ook wel een groot dichter, vindt U niet?” Vanzelfsprekend gaf ik hem onmiddellijk zijn volle recht.”

Welke persoonlijke problematiek Achterberg ook moge hebben gedragen, deze opmerking van hem is klein en zielig en dus kleinzielig. Zij versterkt mij in mijn reeds jarenlang gekeesterde en ook wel uitgesproken mening dat het fenomeen Achterberg minder heeft te betekenen dan door velerlei critici bij zijn leven werd aangenomen. Het zou mij niet verbazen als er van Achterbergs dichterlijke nalatenschap maar weinig houdbaar blijkt. Met de beste wil ter wereld kan ik hem niet als een groot dichter zien. Wel ben ik van mening dat Van Leeuwen terecht tegenover Rijnsdorp stelt dat Achterberg primair niet als een christelijk maar als een heidense dichter beschouwd moet worden. Van Leeuwen zal dit overigens met graagte hebben geconstateerd, daar hij blijkbaar van de z.g.n. christelijke letterkunde niet veel moet hebben.

Van Leeuwen's kracht ligt ongetwijfeld in een enorme belesenheid en in het vermogen zijn meningen boeiend te boek te stellen. Een pedante toon kan af en toe hinderen en ook mag het de lezer niet ontgaan dat menige dichter en romancier deze criticus bijzonder waardeerde. Aan het eind van het boek keert de schrijver zich min of meer tegen de jongste generatie, wier grofheid, vlerkerigheid, zich vergapen aan techniek en materiële luxe en concentratie op de driften van seks, sport en kracht door hem wordt gehekel. Onze tijd schijnt hem (groot geworden in de adoratie ener abstracte schoonheid) niet te bevallen. Op pagina 167 stelt hij (Belcampo knap en kritisch besprekend): „Van Deyssel is er niet meer, maar de „humoristen” zijn er weer legio en het publiek smult ervan als kleine kinderen. Wat dan weer precies klopt met het aspect van onze tijd: een infantiele wereld, waarin volwassenen als onmondigen, studenten als scholieren, recruten als kinderen worden behandeld en zich gedragen. Op die bodem bloeit dan dat gemakzuchtige „gevoel voor humor”. Daarmee kunnen de „lolbroeken en pretjurken” van radio en televisie het doen!

Ondanks onze bezwaren tegen van Leeuwen's subjectivisme, tot uiting komend in pousseren en negeren hebben we veel waardering voor deze bundel beschouwingen. Zo is het eerherstel van een Van Moerkerken volkomen verdiend, hij is zeker niet de mindere van zijn generatie-genoten Arthur van Schendel en Aart van der Leeuw en voorts moest Du Perron een veer laten tegenover Dirk Coster, wat ook wel eens tijd werd.

We bevelen dan ook dit boek over vijf generaties hartelijk aan. We wensen het in handen van iedereen die geïnteresseerd is niet alleen in de letterkunde maar ook in de strijd der geesten. De opmerkzame lezer kan met veel zijn winst doen al was het alleen maar om een auteur te plaatsen in het geheel van zijn tijd en om door anecdoten e.d. een vollediger beeld van de betrokkene te krijgen. Het boek is verlucht met een aantal karakteristieke foto's en met menig handschrift, dat ook de niet-grafoloog zal interesseren.

Rotterdam.

P. A. Hekstra.

INGEZONDEN

Amice fraterque,

Graag wil ik nog even kort ingaan op jouw onderschrift bij mijn „Ingezonden” in het „Opbouw”-nummer van 6 nov. j.l. Hopelijk kan ik enkele dingen nog verduidelijken en ook misverstand wegnemen. Dáár gaan we dan:

Ten eerste: Jij zag mij blijkbaar lijden aan het „veel voorkomend misverstand”, dat b.v. iemand die zelf niet spelen kan, het spel van een ander niet zou kunnen beoordelen.

Kijk! hier heerst nu bij jou ten aanzien van mij een misverstand. Want iets dergelijks heb ik niet beweerd of bedoeld. Wel dit: wij staan met z'n beiden bij een kunstwerk, b.v. een schilderij. Op de vraag van M.: „kun jij schilderen?” antwoordt A.: „helaas niet”. Als M. dáárop zou reageren: „maar dan kun jij ook geen enkel verstandig woord over dit schilderij zeggen”, is hij er glad naast. Dan is er dat misverstand? „wat jij bedoelt; ik zou 't zonder” meer een dwaze redenering willen noemen.

Maar nu een ander geval: staande bij dat schilderij zegt A.: „ik ben t.a.v. de schilderkunst een ondeskundige leek”.

M. daarentegen houdt een heel betoog over dat schilderij. A. hoort dat aan en zegt: Kerel! wat ben jij deskundig; m'n hoed af!” Dan zegt A. nèt te veel, hij kan zijn beoordeling van M. niet verantwoorden. Want M. kan b.v. wel een „show”-man zijn, die met allerlei dure termen staat te „koolverkopen” en A. danig weet te imponeren, maar dát heeft A. nu nèt niet door.

En dit geval bedoelde ik in mijn „Ingezonden”. Stel, je had gezegd: „ik vind als leek”, dat M. in de „Ref.” niet bepaald onprettig schrijft over muziek, dan had ik (bij me zelf) gezegd: leuk, Herman „zeer bedankt!” Maar nu jij eerst jezelf aandienende als „ondeskundige leek”, d.w.z. als iemand die niet alleen zelf niet speelt of

componert, maar die óók het werk van musicus niet kan beoordelen, en daarna beweerde: „M. is deskundig”, antwoord ik: „Hoe wéét A. dat?” (en ook: „ik wou, dat 't wáár was”); ik ben slechts iemand, die een beetje speel en wat grasduin en intussen wat kritisch heb leren luisteren. Nu zal je, hoop ik, verstaan, dat ik schreef: „ik zit er mee”. Overigens laat ik geheel in 't midden, of jij, behalve dat je mijn „deskundigheid” te hoog aanslaat, je eigen „lekenoordeel” niet te laag taxeert. Juijst, omdat muziekbegrip en -beoordeling iets héél anders is dan muziekbeoefening! Je ziet, dit ben ik hartroerend met je eens. En dát is dát!

Nu de **hoofdzaak**. Die is nog altijd deze: de waardering van de kunst en de kunstbeoefening van en door ongelovigen, en de norm, die daarbij moet gehanteerd.

Over de punten waarin er kennelijk overeenstemming is tussen jou en mij, spreek ik niet meer. Alleen deze vraag: met welke „door mij getrokken conclusies” ben jij het niet eens?

Heb ik dan b.v. beweerd, dat God behagen schept in de Anti-christ als concreet levend mens? Geen sprake van (Ps. 92 : 8 b.v.). Zou mijn redenering (welke?) sanctioneren om maar „ieder goddeloos boek te waarderen” als 't maar één of meer artistieke kwaliteiten bezit? Ik geloof er niets van, amice.

En wel hierom: ik ben ervan overtuigd, dat alles, óók alles wat ons op kunstgebied wordt voorgezet, door ons ten enenmale moet worden **afgevoerd**, zodra wij hebben **ontdekt en aange-toond**, dat het in strijd is met de normen die Gods Woord ons geeft ter onderscheiding tussen goed en kwaad.

Maar omdat wij door de zonde in onze goede Christelijke discretie zijn verduisterd, zullen die normen voor het artistieke leven door ons vaak verkeerd worden toegepast of zelfs soms niet eens ontdekt. Vandaar, dat ik b.v. vast geloof, dat er straks op de nieuwe wereld veel zal worden gemist, wat wij hier op aarde als een kunstwerk hebben vereerd en aanvaard. En ook omgekeerd! dat wij daar dingen zullen aantreffen, waaraan wij vandaag weinig of geen aandacht schenken of waarvoor misschien wel door de erkende kunstkenner de neus wordt opgehaald.

Inderdaad is 't dus voor ons nu de moeite en de strijd, om werkelijk Christelijk te reageren en te beoordelen en 't „kostelijke van 't snode uit te trekken” (Jeremia 15 : 19, oude vert.).

Met jou ben ik van mening, dat o.a. in Stravinsky's „Sacre du printemps” een **geest** openbaar wordt, die van beneden is, om niet te zeggen: uit de afgrond. Deze „lentewijding” is heidendom, dus ontheiliging van Gods Naam. Maar dat geldt óók van b.v. één „Symphonie fantastique” van Hector Berlioz. En eveneens van „de negende” van Beethoven. Enzovoort. Maar moet nu 't besluisteren van al deze werken zonder meer „taboe” zijn? Bewonderen wij b.v. ook niet de voortbrengselen van antieke heidense cultuur, tot afgodsbeelden en totempalen toe? Zonder daarmee de gedachtenwereld, die er achter zit en eruit spreekt, acceptabel te achten!

Overigens, dat inhoud en vorm (o.m. bij de „Sacre”) alles met elkaar te maken hebben — natuurlijk! En daarom heb ik van dit werk als zodanig geen „goed gesproken”, als zijnde een werk waarover blijdschap is in de hemel. Wel kan ik intussen oog (i.c. oor) hebben voor een (con-) geniale uitvoering ervan.

Ik móét wel stoppen als gast in dit blad. Nog één ding, aansluitend bij jouw „tenslotte”, waarin je 't pleit voert voor en blij bent om een „ruimheid” in onze pers.

Accoord! Als je nu maar niet denkt, dat ik de door jou hier geciteerde en kennelijk gedésavoueerde stelling: „in de kerk mis, overall mis” niet zou kunnen of willen handhaven. Dát zou dan ook bij jou een symptoom zijn van een inderdaad „veel voorkomend misverstand!” Boven genoemd gezegde betekent (ook voor mij) niét: buiten de kerk treffen we nergens in Gods Schepping iets goeds aan, dat we kunnen waarderen, maar wél: waar men de door Gods Woord gepredikte normen loslaat in de kerk, daar viert óveral de normloosheid haar triomfen.

Ik dacht zo, dat het dáár in onze gedachtenwisseling over kunstwaardering en -beoordeling ten diepste nu niet om ging! En — dat wij het dáár in principe samen over eens waren — „I hope so”.

En — geen caricatuur bij perslectuur s.v.p. Het lijkt me even gevaarlijk als alcohol bij snelverkeer.

Met fidele groet,
 Musicofiel.

Nu de redactie besloten heeft de discussie te beëindigen hierover, wil ik van het recht van het laatste woord geen misbruik maken. Ik zal heel kort zijn. De lezer, die de discussie gevolgd heeft, is wel in staat de argumenten die over en weer gebruikt zijn te beoordelen.

Alleen dit nog. Inderdaad désavoueer ik de stelling „in de kerk mis, overall mis”. Deze stelling is echter wat anders dan „waar men de door Gods Woord gepredikte normen loslaat in de kerk, daar viert óveral de normloosheid

haar triomfen". Met de laatste stelling ben ik het eens. Maar even goed kan men zeggen: „waar men in het huwelijk de door Gods Woord gepredikte normen loslaat, gaat het overall mis”.

Of waar men in het zakenleven... etc. Of waar men in de school... etc. En vul verder maar in.

De stelling „in de kerk mis, overall mis” is meer filosofie dan theologie. En zoals tot nu toe bij vrijwel elke filosofie heeft men één kant van de zaak op het schild verheven ten koste van de rest van de werkelijkheid. Dat is altijd mis gegaan. Dat gaat nu dan ook mis. Zoals de geschiedenis van de Vrijgemaakte kerken bewijst.

Daarom ben ik blij dat de Muziekkrubriek van „De Reformatie” deze fout niet maakt en ook weet te waarderen wat niet typisch vrijgemaakt is. Gelukkig is het leven sterker dan de leer.

A.

Wegens plaatsgebrek moest bovenstaand artikel wat lang blijven liggen.

PERSSCHOUW

De dodelijke wonde geneest

In de Noordhollandse Kerkbode gaf ds Doornbos een aangrijpende tekening van de verheidening van het Westen. Hier volgt ze:

Er zijn nog altijd mensen die er nog aan geloven dat Nederland een christelijk land is. Er zijn er die nog verder gaan en de mening vasthouden dat Europa christelijk is. En Amerika, dat van Europa uit bevolkt is, hoort er ook bij. Het gehele westen is dus christelijk, het oosten is heidens of mohammedaans. Het zijn vooral de Roomsens die aan deze gedachte vasthouden. Dat kan ik van de Roomsens begrijpen. Naar hun mening zit alles wat gedoopt is aan de paus vast en wat aan de paus vastzit is christelijk al is er ook niets meer dan een uiterlijk waterbad. Bovendien wordt in tegenstelling met vroeger de Roomsens nu geleerd dat Protestant broeders in het geloof zijn. De Roomsens mogen nu van Protestanten zeggen wat Kuiper, de oude, eens van de Roomsens heeft gezegd: „Zij stoen met ons op dezelfde wortel des geloofs”. Voorheen was dat anders, toen was er voor alles wat niet Rooms was geen kans op zaligheid, maar nu zijn Protestanten broeders, al zijn het dan ook dwalende broeders.

De gedachte dat wij in Nederland in een christelijk land wonen en dat het hele westen christelijk is, is geen onschuldige gedachte waar geen gevaar aan verbonden zou zijn. Die gedachte is in strijd met de Schrift. Ze is ook in strijd met de ervaring.

De Schrift leert ons dat Christus zijn kerk uit de wereld vergadert. Van de mensen die van de wereld zijn worden er door de prediking van het Evangelie gebracht tot geloof in Christus en gewonnen voor zijn kerk, maar de Here neemt ze dan niet aanstonds uit de wereld weg maar laat ze als getuigen in de wereld tot dat ze Gods raad hier hebben uitgediend. Dat geldt ook voor de kinderen der gelovigen, die het al heel gauw aan de weet komen dat ze midden in de wereld wonen. Jezus bidt: „Ik bid niet dat Gij hen uit de wereld wegneemt maar dat Gij hen bewaart voor de boze”. Zo bidt Jezus voor hen die zoals Hij zegt in de wereld zijn. We horen Hem zeggen: „Ik ben niet meer in de wereld maar zij zijn in de wereld”. De wereld is niet christelijk.

Indien het westen christelijk was zou dit woord van Jezus alleen gelden van die weinige gelovigen die verstrooid wonen onder heidenen en mohammedanen. En dan zou alleen voor hen gelden de vermaning om uit de wereld te gaan, zoals we die vermaning lezen in Openb. 18 : 4: „Ga uit van haar mijn volk, opdat gij geen gemeenschap hebt aan haar zonden”.

De gedachte dat Nederland en het westen christelijk is, is ook in strijd met de ervaring, indien we tenminste nog bezien bij het licht van de Schrift wat er rondom ons te bezien is.

Nu zal iemand daartegen opmerken dat er toch een duidelijk zichtbaar verschil is tussen oost en west en dat dit verschil er is door het christendom, zo niet geheel daardoor dan toch voor een groot deel.

Ik zal dat niet tegenspreken. Maar wat is het wat een mens tot een christen maakt? Dat is het geloof in Christus en de inwoning van de Heilige Geest. Maar waar is dat geloof? En waar is de vernieuwing door de Geest van Christus? Wat is christelijk? Dat is christelijk wat is, of wat gedaan wordt naar de zin en mening van de Geest van Christus. En waar vinden we dat rondom ons? We merken telkens weer dat we in de wereld leven.

Maar dat grote, dat duidelijk merkbare verschil dan tussen oost en west?

Licht daarover vinden we in de Schrift, bijzonder in Openb. 13. Daar wordt ons gesproken van de volkerenzee, en dat is de wereld, want als we van de wereld spreken in dit verband spreken we van de mensenwereld. Hoe is de aard van het mensdom? Dat wordt ons daar

duidelijk gemaakt met het beeld van een dier dat Johannes uit die volkerenzee ziet opkomen. 't Is een verschrikkelijk dier. Het wordt een pardel of luipaard genoemd, maar het heeft evenzeer de karaktertrekken en de kracht van de beer en de leeuw. Johannes ziet het en ziet dat het tien hoornen heeft en zeven koppen. En het is één van geest en één van wil met de draak, dat is de duivel, van wie het zijn macht en kracht ontvangt.

Het beeld is niet vleiend voor het mensdom. Johannes ziet één van de koppen als ten dode gewond. Maar ongedacht en wonderlijk is het dat die dodelijke wond toch nog weer geneest. Eén van die koppen werd geraakt, niet alle koppen. Wie heeft die dodelijke slag aan die ene kop toegebracht? Het Evangelie. En de slag was vooral raak in het westen. Het Evangelie is vooral in het westen gepredikt en heeft daar geloof gevonden.

Het heidendom wankelde en was als ten dode getroffen. De oude goden van de Grieken en Romeinen zijn verdwenen, hun tempels ingestort, hun altaren vergaan. Er komt niemand meer om te offeren aan Zeus en zijn gezelschap van goden en godinnen op de Olympus. In plaats daarvan kwamen er kerken en daar werd gesproken van vrede door het bloed des kruises en van de heerschappij van Christus, de Koning des vredes.

In Germaanse landen ging het evenzo. Wodan heeft afgedaan en met hem die hele schare van goden en godinnen waar de Germanen bang voor waren en die ze toch om hulp hebben aangeroepen in hun nood.

Overall verrezen kerkgebouwen waarvan de torenspits naar boven wijst, naar de hemel, waar de God des hemels woont en vanwaar wij Christus verwachten. Paulus zegt dat wat aan de afgoden geofferd wordt aan de duivel wordt geofferd, dat is aan de draak. De draak moest in het westen zijn offers missen, de naam van Christus werd daar genoemd en Hem ter ere werden de lofzangen gezongen. De slag door het Evangelie aan één van de koppen toegebracht was dodelijk.

Maar zie, de dodelijke wonde geneest tegen alle verwachting in. De duivel krijgt het verloren deel van het mensdom terug. Niet dat men in het westen terugkomt tot de dienst van de goden van de Olympus of tot die der oude Germaanse goden. In plaats daarvan zijn andere goden gekomen, de afgoden die ons worden genoemd in Openb. 9, het aanbidden van de boze geesten en de gouden, zilveren, koperen, stenen en houten afgoden. Dat is hetzelfde. Wat aan de afgoden geofferd wordt, wordt aan de duivel geofferd, welke afgoden dat ook zijn. De duivel krijgt zijn deel terug. Hij kan tevree zijn, de dodelijke wonde geneest.

Zien wij dat niet? Indien wij dat zien, en indien er nog iets in ons is van liefde tot Christus en zijn koninkrijk, dan springen we toch op om ons aan te gorden met de gehele wapenrusting Gods om daarin te staan en daarin te strijden, sterk in het geloof, in dat geloof dat de wereld overwint!

Het zou een goed ding zijn als we allen deze aangrijpende woorden van ds Doornbos ter harte namen.

We leven immers in een huiveringwekkende wereld.

Twee derde van de wereldbevolking is volledig gekomen in de greep van het materialistische, godloze communisme van Karl Marx en zijn epigonen —

de geschriften welke dit atheïstische propageren overtreffen thans in een zeer hoog veelvoud die welke van Jezus Christus spreken, de bijbel inbegrepen —

langzaam maar zeker ontplooit zich de macht van de enorme gele en zwarte volken, die jong, vitaal, fanatiek, bezeten door idealen die hen tot ieder offer bereid maken, eenmaal, misschien wel spoedig, de wereld zullen beheersen —

de dreiging van de atoombom werd zojuist acuter nu China dat de wereldrevolutie zo gauw mogelijk door een wereldoorlog wil verwerken ook over zo'n bom beschikt —

de verwereldlijking en de vulgarisering van het leven der westerse mensheid neemt hand over hand toe —

het afvallige, steeds meer verzwakkende en aan werkelijke invloed op het mensenleven verliezende christendom organiseert zich voorts al meer in een groots opgezette organisatie —

in ons land neemt de invloed van het Woord van God en het levend geloof op het volksleven van jaar tot jaar merkbaar af, ondanks — of ten gevolge van? — allerlei activiteiten van hogere kerkelijke vergaderingen, raden, bewegingen, acties enz. —

zij die pretenderen te leven naar Gods Woord bijten zich daartegenover al meer vast in de historisch gegroeide posities welke ze innemen en vervreemden al meer van elkaar —

En te midden van dat alles leven wij!

Maar wij hebben geen tijd en geen oog voor al de kleinigheden die ik noemde.

Wij hebben wel wat anders te doen!

Wij hebben onze verschillen en onze ruzies en twisten daarover.

Wij zijn al een kwart eeuw met alle kracht bezig met de conflicten rondom ds Goossens! En al een reeks van jaren met die van Katwijk en Beverwijk en Groningen enz. Daaraan besteden wij zeeën van tijd en tonnen geld en papier. En in verband daarmee gaan we steeds weer de broeders te lijf!

Ach, beseffen we nog niet dat met al die twisten geen enkel wezenlijk belang is gemoed? Zien we het nog niet in dat als de Geest vaardig over ons werd die ruzies in enkele minuten zouden zijn opgelost?

Dat men dan met uitgestoken handen naar elkaar zou toerennen?

Maar neen we gaan door de Geest te be-droeven.

We hebben van de verschrikkelijke les die de Afscheiden kerken ons gaven niets geleerd. We hebben hun zonden en dwaasheden getrouwelijk nagevolgd. De les der historie is er immers een om vergeten te worden!

En wat de Schrift op nagenoeg iedere bladzij schrijft over lankmoedigheid, barmhartigheid, vriendelijkheid, vergeven van broeders, elkaar de andere wang toekeren, geduldig onrecht te lijden — och dat is allemaal „laffe kost” „sentimentaliteit”, „vroomheid”.

En zo gaan we verder.

En de Here Christus ziet bedroefd toe.

En vele meelevende jongens en meisjes vragen verbijsterd: Waar is nu de kerk? Waar is nu de ware kerk, waar u zo vaak over spreekt?

Heer, erbarm U onzer!

C. V.

KERKNIEUWS

Beroepen te Cloverdale (B.C.): Tj. Boersma te Urk.

Tekst van de oordelen en besluiten van de Particuliere Synode van Noord-Holland d.d. 23 januari 1965. De Particuliere Synode van de Gereformeerde Kerken in het ressort Noord-Holland op 23 januari 1965 in voortgezette zitting te IJmuiden bijeen, heeft gehoord het rapport van de bij besluit van 11 januari 1965 naar de Generale Synode van Rotterdam Delfshaven gezonden commissie.

Tevens heeft de Particuliere Synode kennis genomen van het besluit van de Generale Synode inzake de door haar ontvangen oordelen en besluiten van de Particuliere Synode van Noord-Holland d.d. 11 januari 1965.

De Particuliere Synode heeft geconstateerd, dat de commissie niet in de gelegenheid is gesteld om de Generale Synode te bewegen de in de oordelen en besluiten van de Particuliere Synode aangewezen weg in de zaak van Ds v. d. Ziel te gaan.

De Particuliere Synode is daarom van oordeel, dat de constatering van de Generale Synode, dat in het besluit van de P.S. haar niets wordt verzocht geen recht doet aan dit besluit, aangezien, zo de Synode overeenkomstig het besluit van de P.S. de commissie gelegenheid had gegeven haar opdracht geheel te vervullen, de G.S. langs deze weg verzocht was geworden de door de P.S. aangewezen weg in de zaak Ds v. d. Ziel te gaan.

De Particuliere Synode heeft voorts geconstateerd, dat blijkens het oordeel van de G.S. „dat het niet oirbaar is het resultaat van haar arbeid inzake een aan haar voorgelegde appelzaak terzijde te stellen, te minder aangezien dit inmiddels reeds aan de betrokkenen is overgegeven”, de G.S. er niet in bewilligd heeft de door de P.S. aangewezen weg in de zaak Ds v. d. Ziel te gaan.

De Particuliere Synode is van oordeel, dat het hiervoor door de G.S. aangevoerde argument geen dwingende kracht van overtuiging heeft, aangezien hier tegenover moet gesteld worden, dat de in de appelzaak Ds v. d. Ziel betrokkenen slechts gediend kunnen zijn met besluiten, die voortkomen uit een behandeling van de zaak, die op de rechte wijze geschied is.

De Particuliere Synode heeft tenslotte geconstateerd, dat de G.S. besloten heeft „het besluit van de Particuliere Synode van Noord-Holland voor kennisgeving aan te nemen”.

De Particuliere Synode is van oordeel, dat de G.S. zich hiermee aan een voor haar noodzakelijke zelfbeproeving, of er bij haar niet de schadelijke weg van heerschappijvoering over de kerken is, heeft onttrokken.

De Particuliere Synode spreekt gezien bovenstaande constatering en oordelen uit:

- I. Dat de Particuliere Synode van Noord-Holland met haar oordelen en besluiten van 11 januari 1965 de Generale Synode er niet toe heeft kunnen brengen van haar schadelijke weg van heerschappijvoering over de kerken terug te keren.
- II. Dat de Particuliere Synode van Noord-Holland daardoor de Generale Synode er ook niet toe heeft kunnen bewegen de werkelijke oorzaak van het conflict uit haar midden weg te doen.

De Particuliere Synode heeft tenslotte over-

wogen, dat de Heilige Geest in 1 Thessalonicenzen 5 : 22 zegt: „Onthoudt U van alle soort van kwaad”. En dat de afgevaardigden van de kerken in Noord-Holland op de in Rotterdam-Delfshaven vergaderende Synode niet recht kunnen handelen, zolang deze Synode in het kwaad der heerschappijvoering volhardt.

De Particuliere Synode besluit daarom:

1. Haar afgevaardigden naar de Generale Synode, primi, secundi, tertii, eertijds benoemd, op te dragen aan de arbeid van de Generale Synode in het geheel niet deel te nemen, zolang als de Generale Synode niet terugkeert van het door de Particuliere Synode aangewezen kwaad van heerschappijvoering. En zolang deze terugkeer aan de broeders primi-afgevaardigden, Ds G. Janssen, Ds. H. J. v. d. Kwast, R. Douma en P. Flens niet is kenbaar gemaakt.
2. Van dit besluit bericht te doen aan de Generale Synode te Rotterdam-Delfshaven, de afgevaardigden van de kerken van Noord-Holland naar de Generale Synode en de zusterkerken in de overige Particulier Synodale ressorten.

Hieronder volgt de tekst van het voorstel van Prof. Dr D. Kuyper, dienende ter Particuliere Synode van Noord-Holland, welk voorstel wel werd aangenomen, maar terwille van het voorstel-Schoep niet werd uitgevoerd.

Voorstel, dienende ter Particuliere Synode van Noord-Holland op 9 januari 1965.

De buitengewone Particuliere Synode van de Gereformeerde Kerken van het ressort Noord-Holland, op 11 januari 1965 te IJmuiden in voortgezette vergaderingen bijeen,

kennis genomen hebbende van het schrijven der Generale Synode aan de onderscheiden kerken d.d. 21 november 1964, hierna aangeduid als **Opening van zaken**, en van de daarop gevolgde **Verantwoording** der twaalf broeders dr. R. H. Bremmer e.a.;

gehoord de mededelingen van de afgevaardigden van Noord-Holland, die aan den arbeid der Generale Synode voor korter of langer tijd hebben deelgenomen;

constaterende,

1. dat de twaalf broeders op 10 november 1964 onder punt 6 hebben verklaard, „dat, tenzij het gevallen besluit wordt teruggenomen, verdere samenwerking in dit synodeverband voor hen niet mogelijk is”;

2. dat de praeses der synode als mond der vergadering in de avondzitting van 10 november 1964 „constaterende, dat de Verklaring betekent, dat bij de gegeven stand van zaken de synodale samenwerking werd opgezegd”;

overwegende,

1. dat de uitlegging van de zinsnede, „dat... samenwerking... voor hen niet mogelijk is”, door den praeses gegeven, als zou deze hetzelfde betekenen als „dat... samenwerking... de woorden „niet mogelijk is” veeleer een feitelijkheid constateren (± „wij kunnen niet”), m.a.w. een verklaring van onmacht zijn, dan dat zij een wilsdaad stellen (b.v. „wij willen niet”, „wij zijn niet bereid”, „wij zeggen op”);

2. dat deze uitlegging door de twaalf broeders zelve is afgewezen,

a. toen namens hen Ds G. Janssen wees „op de onmogelijke situatie, waarin de twaalf waren gebracht, zodat zij niet verder konden handelen” (**Verantwoording**, p. 8);

b. toen op 17 november 1964 de twaalf broeders in hun antwoord aan de synode ad 3 stelden: „Wij achten het genomen besluit niet in overeenstemming met Gods Woord en verkeren daarom in de onmogelijkheid verder te werken met en vanuit zulk een besluit...” (**Opening van zaken**, p. 14);

3. dat de Generale Synode niettemin in haar handelen is uitgegaan van de door de twaalf broeders zelve afgewezen uitlegging hunner woorden, gelijk blijkt uit

a. de woorden in den brief van de synode d.d. 13 november 1964: „Nadat U... zich aan de synodale samenwerking onttrokken had...” (**Opening van zaken**, p. 8);

b. het spreken in denzelfden brief en in de **Opening van zaken**, p. 8 over het „heengaan” der broeders als over een definitief „afscheid” hunnerzijds;

c. de toevoeging, welke de Generale Synode in haar brief van 17 november 1964 (nadat zij op het gestelde, hierboven geciteerd onder **overwegende 2 b.** heeft gereageerd met de woorden: „de arbeid... voort te zetten... zal... moeten gebeuren zonder deze broeders”) aanbrengt: „Dit laatste ligt geheel voor hun verantwoordelijkheid”;

van oordeel,

1. dat weliswaar niet aanstonds alles in de Verklaring der twaalf broeders aan de Generale Synode duidelijk zal zijn geweest;

2. dat echter de Generale Synode daarin, dat zij aan een Verklaring van broeders een zin heeft opgedrongen, dien deze niet behoeft te hebben en naar het eigen getuigenis dezer broeders niet heeft, met de werkelijkheid in strijd is gekomen en niet recht heeft gehandeld tegenover deze broeders;

3. dat door deze handelwijze de samenwerking ter Generale Synode van alle wettige afgevaardigden metterdaad is verbroken;

4. dat de twaalf broeders in hun antwoord-schrijven van 17 november ad 1. 1 zich terecht „nog steeds als leden dezer synode in volle rechten” hebben beschouwd (**Opening van zaken**, p. 14);

5. dat derhalve van een wettige afhandeling van de zaak Groningen-Zuid niet kan worden gesproken en daarom althans het complex van uitspraken der synode inzake de schorsing van Ds A. van der Ziel niet voor vast en bondig dient te worden gehouden

spreekt uit,

1. dat de Generale Synode haar de zondigheid van de verklaring der twaalf broeders, „dat, tenzij het gevallen besluit wordt teruggenomen, verdere samenwerking in dit synodeverband voor hen niet mogelijk is...”, niet heeft aangetoond;

2. dat daarentegen de Generale Synode door aan de woorden „...niet mogelijk is...” een betekenis toe te schrijven, die zij niet behoeven te hebben en naar het eigen getuigenis der twaalf broeders ook inderdaad niet hebben, door in hetgeen in den grond een verdraaiing is van woorden, ondanks tegenspraak, te volharderen en door diensvolgens te handelen, zich heeft begeven op een schadelijke weg;

3. dat in haar verder handelen de Generale Synode buitendien is gevallen in het kwaad van heerschappijvoering over de kerken, doordat ze, nadat de praeses op dinsdagmorgen 17 november de twaalf broeders uit haar vergadering had uitgeleid, op eigen gezag secundi heeft opgeroepen en het agendum is gaan afwerken zonder de nog steeds ter beschikking zijnde primi;

en besluit,

1. deze overwegingen, oordelen en uitspraken ten spoedigste ter kennis te brengen van de Generale Synode, van haar afgevaardigden met de secundi en tertii van dezen, alsmede van hen, die zich met een schrijven tot de Particuliere Synode hebben gewend;

2. de Generale Synode op te roepen tot terugkeer van den haar aangewezen schadelijken weg en de afvaardiging van de kerken van het ressort Noord-Holland naar deze Generale Synode terug te nemen, totdat deze aan de Particuliere Synode heeft doen weten, dat zij aan den oproep tot terugkeer gehoor heeft gegeven;

3. als door haar noodzakelijk geachten en verlangden weg aan te wijzen, dat

a. zo haast zulks mogelijk is, de Generale Synode de twaalf broeders, aan wie de praeses der synode op dinsdagmorgen 17 november verzocht, zich naar een afzonderlijk vertrek te begeven (**Verantwoording**, p. 13), uitnodige, de hun toekomstige plaatsen weder in te nemen in het midden der synode;

b. daarna als eerste agendapunt de Generale Synode behandelde de verklaring der twaalf broeders, dat zij het besluit van 6 november 1964 inzake de schorsingswaardigheid van Ds A. v. de Ziel „niet in overeenstemming” achten „met Gods Woord” (**Opening van zaken**, p. 14);

c. indien bij deze behandeling de verschillen van inzicht ter synode inderdaad die geaardheid vertonen, dat een aantal broeders dat, wat een ander aantal broeders als eis des Heren ziet „rechtskrenking”, „onschriftuurlijke gestrengheid”, „strijdigheid met het evangelie van onzen Here Jezus Christus” acht, de Generale Synode niet door middel van stemming een religieus gelijk poge vast te stellen, maar van haar gebrokenheid en haar onvermogen, in de zaak Groningen-Zuid een kerkelijk verantwoorde uitspraak te doen, aan de kerken belijdenis doe;

d. de twaalf broeders, wier wettige afvaardiging onder **van oordeel**, 4 is erkend, tezamen met de andere wettig afgevaardigden de op 12 januari 1965 nog resterende punten van het agendum afwerken;

e. de kerken in haar ressort, om verdere verwarring en twist te voorkomen, de sinds 17 november 1964 tot op den datum van het ter Generale Synode weder intreden der twaalf broeders genomen besluiten, afgezien van de vraag naar de wettigheid van hun tot stand komen, beoordelen naar Schrift, belijdenis en kerkenordening en dienovereenkomstig handelen, zij **verklaart**,

dat zij met te spreken van „Generale Synode” over de wettigheid van deze vergadering als generale synode na dinsdagmorgen 17 november 1964 geen enkele impliciete uitspraak doet.

ADRESSEN

’s-Gravenhage-Oost, adres diaconie: C. Donker, Tweede Riemerstraat 142, Den Haag; **Zoutespui**: adres kerkeraad: J. Pijpelink, Graaf Jansdijk 70, Axel; diaconie: L. Bakker, Graaf Jansdijk 88, Axel; **Eemdijk**, adres kerk: P. Heuveling, Eemdijk 3, Bunschoten; ’s-Gravenhage-West, adres kerk: I. P. de Ruyter, Lichtenbergweg 53, ’s-Gravenhage, tel. 660147; **Mildam**: ds Joh. de Wal, Schoterlandse weg 89, Mildam, tel. 05130-6429; **Nijmegen**, scriba: P. de Putter, Uranusstraat 41, Nijmegen, tel. 31873.

Inhoud „Opbouw”

De Heiland van zondaren	J.W.
Alle gelovigen vormen door de Heilige Geest het éne lichaam van Christus	C.V.
Kerkelijk Leven	G.V.
Te Berde	A.
Hoe vinden we elkaar?	J.M.
Op bezoek bij de kerk der Waldenzen	P.G.
Auteurs van vijf generaties Ingezonden	P.A.H.
Persschouw	
Kerknieuws	

NAAR EEN EIGEN TEHUIS

Verandering:

Zoals reeds eerder in deze rubriek werd meegedeeld wordt er momenteel intensief overleg gepleegd, ook met de voor deze zaak hoogste regerings-instantie, aangaande de vraag op welke wijze de bouw van een eigen tehuis kan worden bespoedigd. Dit beraad is nog gaande en zal vermoedelijk op de eerstvolgende bestuursvergadering, welke de volgende maand wordt gehouden, zijn voltooiing vinden met het nemen van de dan noodzakelijke besluiten.

In afwachting daarvan zal op zaterdag 27 februari a.s. de eerstvolgende verantwoording worden gegeven.

Moesten de laatste maanden enkele, voor ons onverklaarbare, pijnlijke tegenslagen worden geïncasseerd, laat ons thans hopen en bidden, dat aan het einde van het overleg toch grote dankbaarheid ons hart mag vervullen, ook al gaat het niet zoals wij dit ons hadden voorgesteld. Ook dit overkomt ons dan niet bijgeval, doch mogen het ontvangen uit de eigen hand van onze hemelse Vader. Die Vader, die onze kinderen niet vergeet!

Verantwoording:

Een broeder schreef, dat Schiedam in de vorige verantwoording onrecht is aangedaan. Het was niet de eerste keer, dat uit deze plaats een gift werd ontvangen. Ik heb het laten controleren. Het resultaat was, dat over 1964 reeds eerder f 200,— aan giften was binnengekomen.

Ontvangen werd: de opbrengst van de collecte, op 1e kerstdag gehouden tijdens de gemeentedienst in de Noorderkerk te Enschede, f 42,50; Vanuit Utrecht-Centrum kwam het overschot van de tijdens de kerstfeestviering gehouden collecte. De opbrengst ervan overtrof de gemaakte kosten met f 31,63; Een collecte, gehouden tijdens de kerstfeestviering van de gemeente Veenendaal op 2e kerstdag leverde het bedrag van f 20,31 op.

Voor de elf maanden oude Trijnie werd van haar ouders f 11,— ontvangen. Voor Hilde, nog maar kort op deze aarde, stuurden haar ouders f 35,—; terwijl voor een pasgeboren zoon f 25,— werd overgemaakt; Van een viertal geregelde lezers van onze jeugdboeken ontvingen wij f 5,— voor het tehuis; „Een goed begin is ’t halve werk, Uw werk zij tot zegen voor de kinderen der kerk” f 10,—; „Hopelijk al dienende voor dakbedekking. Goede moed en... Volhouden” f 25,—.

De scholen gaan vooraan! De leerlingen van de Johannes Bogermanschool te Leeuwarden brachten maar liefst f 200,— bijeen. De leerlingen van de 6e klas van de Guido de Bresschool te Ommen gingen met prikaartjes op stap en prikten f 95,50 bij elkaar.

Verder werden nog ontvangen: 1 x f 2,50; 1 x f 3,—; 6 x f 5,—; 11 x f 10,—; 1 x f 15,—; 10 x f 25,—; 1 x f 30,—; 1 x f 35,— en 2 x f 50,—.

Alle gevers, de kleinsten, jongens en meisjes en de ouderen, onze hartelijke dank!

Sinds de verantwoording van 16 januari is het resultaat:

ontvangen van kerken f 1.209,45
particulieren f 1.081,89

Collecten en giften, met vermelding „voor het tehuis” kunnen worden gestort op postrekening nr. 52325 t.n.v. Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij